

Araştırma Makalesi / Research Article / Article de Recherche

YouTube’da Türk-Ermeni İlişkileri ve Yurttaş Diplomasisi: Ruhi Çenet’in “Türkler Burada Hoş Karşılanmıyor: Ermenistan” Başlıklı Vlog’u Üzerine Bir Analiz

Gözde KURT YILMAZ

Doktor Öğretim Üyesi
İstanbul Beykent Üniversitesi
gozdekurt@beykent.edu.tr
ORCID: 0000-0001-7358-9475

Abstract

Turkish-Armenian Relations and Citizen Diplomacy on YouTube: An Analysis of Ruhi Çenet’s Vlog Titled “Türkler Burada Hoş Karşılanmıyor: Ermenistan”

In this study, the statements made by Ruhi Çenet and the Armenians he interviewed in his vlog titled “Türkler Burada Hoş Karşılanmıyor: Ermenistan” which has received the highest number of views among Armenia vlogs on YouTube, are analyzed using Teun van Dijk’s critical discourse analysis method. The aim of the study is to discuss the role of Çenet’s and the Armenians’ discourse in the context of citizen diplomacy. The findings reveal that some of the Armenians interviewed by Çenet used discriminatory and hate speech against Turks. Moreover, Çenet’s discourse lacked a clear emphasis on intercommunal dialogue or a mutual search for resolution. It was also found that he made generalizations about both Turks and Armenians and used language that tended to create deeper divisions between the two societies. Therefore, the vlog was determined not to contribute to the field of citizen diplomacy.

keywords: Citizen diplomacy, YouTube, vlog, Turkish, Armenian

Résumé

Relations Turco-Arméniennes et Diplomatie Citoyenne sur YouTube : Analyse du vlog de Ruhi Çenet intitulé “Türkler Burada Hoş Karşılanmıyor: Ermenistan”

Dans cette étude, les propos de Ruhi Çenet et des Arméniens qu’il a interviewés dans son vlog intitulé “Türkler Burada Hoş Karşılanmıyor: Ermenistan” qui est le plus visionné parmi les vlogs sur l’Arménie sur YouTube, sont analysés à l’aide de la méthode d’analyse critique du discours de Teun van Dijk. L’objectif de cette étude est de discuter du rôle des discours de Çenet et des Arméniens dans le contexte de la diplomatie citoyenne. Les résultats révèlent que certains Arméniens interviewés par Çenet ont tenu des propos discriminatoires et haineux à l’égard des Turcs. De plus, le discours de Çenet ne met pas clairement l’accent sur le dialogue intercommunautaire ou la recherche mutuelle de solutions. Il a également été constaté qu’il fait des généralisations sur les Turcs comme sur les Arméniens, et qu’il utilise un langage susceptible de creuser davantage les divisions entre les deux sociétés. Par conséquent, il a été déterminé que ce vlog ne contribue pas au domaine de la diplomatie citoyenne.

mots-clés: Diplomatie citoyenne, YouTube, vlog, Turc, Arménien

Öz

Bu araştırmada, YouTube’da Ermenistan vlog’ları arasında en yüksek oranda görüntülenme sayısına erişmiş olan Ruhi Çenet’in “Türkler Burada Hoş Karşılanmıyor: Ermenistan” başlıklı vlog’unda Çenet’in ve röportaj yaptığı Ermenilerin söylemleri, Teun van Dijk’in eleştirel söylem analizi yöntemiyle incelenmiştir. Çalışmanın amacı, söz konusu videoda, Çenet ve Ermenilerin söylemlerinin yurttaş diplomasisi bağlamındaki rolünü tartışmaktır. Çalışma sonucunda, Çenet’in röportaj yaptığı bazı Ermenilerin Türklere yönelik ayrımcı ve nefret söylemi içeren ifadeler kullandığı, Çenet’in söylemlerinde ise toplumlar arası diyalog veya karşılıklı çözüm arayışına dair belirgin bir vurgu olmadığı, Çenet’in hem Türkler hem de Ermenilere yönelik genellemeler yaptığı ve toplumlar arasında daha derin ayrımlar yaratmaya yönelik bir dil kullandığı için vlog’unun yurttaş diplomasisi alanına katkı sunmadığı saptanmıştır.

anahtar kelimeler: Yurttaş diplomasisi, YouTube, vlog, Türk, Ermeni

Giriş

YouTube’da video içeriği üreten vlogger’lar son yıllarda çevrimiçi platformlarda önemli bir etkiye sahiptir. Bu kapsamda, Bayazıt, Durmuş ve Yıldırım (2017) ve Tolunay ve Ekizler (2021) vlogger’ların tüketicilerin çevrimiçi alışveriş tercihleri üzerindeki etkilerini, Ünsal, Elbir ve Eşiyok (2020) ise kozmetik sektöründe vlogger’ların satın alma kararları üzerindeki etkisini incelemiştir. Özdel (2018) vlog’ları, yeni reklam ortamı olarak ele almış ve vlog’lar üzerinden yapılan ürün tanıtımlarının anlam üretimini, Müftüoğlu, Babür Tosun ve Ülker (2018) ise YouTube vlog’larının e-ağızdan ağıza pazarlama iletişimindeki rolünü ve satın alma niyetini nasıl şekillendirdiğini, Canoğlu, Öz ve Yenilmez (2021) ise para-sosyal etkileşim ile markaya yönelik tutumlar arasındaki ilişkiyi ele almıştır. Peralta (2019) seyahat vlog’larının bir destinasyonun imajını nasıl şekillendirdiğini, Silaban vd. (2022) seyahat vlog’larının tüketici davranışları üzerindeki etkisini ve müşteri katılımını incelerken, Maj (2024) ise seyahat vlog’larında sürdürülebilirlik ve kültürlerarası diyalog gibi temaların nasıl işlendiğini analiz etmiştir. Coşkun (2021) sosyal medyada temsil edilen yaşam imajlarını vlog’lar üzerinden inceleyerek, bu temaların toplumsal algılar üzerindeki etkilerini sorgulamış, Ozan Maden ve Tağ Kalafatoğlu (2022) ise vlog türlerini inceledikleri bir çalışma kaleme almıştır.

Bu araştırmada ise, Ruhi Çenet’in Ermenistan’da çektiği vlog’undaki söylemleri ve diyaloga girdiği Ermenilerin söylemleri, Teun van Dijk’in eleştirel söylem analizi yöntemiyle incelenmekte, YouTube’da en yüksek oranda görüntülenme sayısına ulaşan Ermenistan vlog’u olan “Türkler Burada Hoş Karşılanmıyor: Ermenistan” başlıklı videoda, Çenet ve Ermenilerin söylemlerinin yurttaş diplomasisi bağlamındaki rolünü tartışmak amaçlanmaktadır.

Son yıllarda vlog’lar, halklar arası ilişkilerde ve yurttaş diplomasisinde önemli bir araç olarak dikkat çekmektedir. Özellikle, YouTube vlogger’ları, toplumsal algıları ve uluslararası ilişkileri şekillendiren güçlü aktörler haline gelmiştir. Geniş etki alanlarına rağmen, vlogger’ların bu platformlarda yer alan söylemleri ve içeriklerinin yurttaş diplomasisi üzerindeki etkisi henüz kapsamlı bir şekilde incelenmemiştir. Bu çalışma, bu boşluğu doldurmayı amaçlayarak, YouTube vlog’larının Türk-Ermeni ilişkileri üzerindeki etkilerini ve yurttaş diplomasisi bağlamındaki rolünü incelemektedir. Bu amaç kapsamında çalışma üç bölümden oluşmaktadır: İlk bölümde vlog’ların dijital iletişimdeki rolü, ikinci bölümde yurttaş diplomasisi kavramı, üçüncü bölümde ise Çenet’in Ermenistan vlog’undaki söylemler Teun van Dijk’in eleştirel söylem analizi yöntemiyle incelenmektedir. Sonuç bölümünde ise, Çenet’in vlog’unun yurttaş diplomasisi üzerindeki etkileri değerlendirilerek çalışma noktalanmaktadır.

Vlog'ların Dijital İletişimdeki Rolü

Vlog'lar, dijital iletişimin önemli bir parçası haline gelerek, bireylerin düşüncelerini, deneyimlerini ve yaşamlarını izleyicilerle paylaşımlarını sağlayan bir araç olarak öne çıkmaktadır. Vlog hazırlamak için genellikle telefon kameraları veya video kaydetme özelliğine sahip dijital kameralar kullanılmaktadır (Hibra vd., 2019). Vlog'ların önem kazanmasını sağlayan iki önemli unsur bulunmaktadır: İlki, vlog'un prototipi olarak kabul edilen blog; ikincisi ise vlog kavramını hayata geçiren ve bir gelir kapısı haline dönüştüren YouTube'dur (Özdel, 2018). Son yıllarda, blogların kullanımındaki değişim, YouTube'un yükselişi ve video paylaşım sıklığındaki artışla birlikte belirginleşmiştir. Vlog'ların en önemli özelliği, bir kişinin kendi deneyimlerini video olarak paylaşabilmesine imkân tanınmasıdır. Bu açıdan vlog'lar, diğer video türlerinden (reklam, film, haber vb.) farklıdır (Fidan ve Debbağ, 2018). Vlogger'lar, öncelikle bilgiyi filtreleyip, ardından kendi görüşlerini ekleyerek içeriklerini paylaşmaktadır. Bu bağlamda, Tolson'ın belirttiği gibi "YouTube'daki vlog'lama, aracılı iletişim biçimi olarak belirgin bir şekilde özgün bir form olarak görülmektedir" (Tolson, 2010, s. 279). Burgess ve Green (2009, s. 54), vlog'lamanın farklı bir yönünün, izleyicilere yüz yüze iletişim hissi vermesi olduğunu belirtmektedir. Vlogger'lar, izleyiciyle konuşuyormuş gibi hareket etmekte; bu da izleyici kitlesinde bir yakınlık duygusu yaratmakta ve sürece dahilmiş gibi hissetmelerini sağlamaktadır.

Vlog'lar, büyük izleyici kitleleri tarafından izlenmekte, özgün (Cunningham ve Craig, 2017), güvenilir (Johnson ve Kaye, 2004) ve gerçekçi doğalarıyla milyonlarca izleyiciyi çekmektedir (Lee ve Watkins, 2016). Bu nedenle, vlog'lar, sosyal medyada mevcut olan diğer içerik türlerine kıyasla bireylerin satın alma kararları üzerinde daha fazla etkiye sahiptir (Burgess ve Green, 2009; Djafarova ve Rushworth, 2017). Örneğin, YouTube'daki bazı vlogger'lar gerçek kanaat önderleri (Stein vd., 2020) haline gelmiş ve vlog'lar, yönetsel açıdan önemli bir konum kazanmıştır (Lee ve Watkins, 2016; Tolunay ve Ekizler, 2021, s. 3045). Gercely (Gercely'den aktaran Maden ve Tağ Kalafatoğlu, 2022, s. 4), vlog'ları şu alt kategorilere göre sınıflandırmaktadır:

1. Ürün İncelemeleri: Bu tür vlogger'lar, belirli ürünler hakkında bilgi sunarak, tüketicilerin satın almayı düşündükleri ürünleri denemekte ve değerlendirmektedirler.
2. Komedi: Eğlence amaçlı çekilen vlog'lar, "mizah" kavramı altında toplanmaktadır ve izleyicilere eğlenceli içerikler sunar.
3. Güzellik/Fashion/Fitness: Bu tür vlog'larda, vlogger'lar güzellik ürünleri, fitness hareketleri hakkında izleyicilerine tavsiyelerde bulunmakta ve ürünleri denemektedir.
4. Eğitim/Tutorial: Eğitim amaçlı vlog'lar, belirli bir konu kısıtlaması olmaksızın izleyicilere bilgi sağlamayı hedeflemektedir.
5. Yaşam Tarzı Vlog'ları: Bu türde, vlogger'lar günlük yaşamlarını kaydederek takipçileriyle paylaşmaktadır.

6. PC Oyun Vlog'ları: Bilgisayar oyunlarının tanıtıldığı, oynandığı ve vlogger'ın yaşam tarzının paylaşıldığı bir türdür.
7. Film/TV/Kitap İncelemeleri: Bu türde vlogger'lar, okudukları kitaplar ve izledikleri programlar hakkında eleştirilerde bulunmaktadır.
8. Seyahat: Vlogger'lar, seyahat ettikleri yerleri ve yolculuk deneyimlerini izleyicilere sunmaktadır.
9. Pop Kültürü/Dedikodu: Vlogger'lar, ünlülerin son haberlerini ve gelişmeleri incelemektedir.
10. Tıklama Tuzağı: Diğer araştırmacılar tarafından genellikle bir vlog türü olarak tanımlanmayan bu kavram, Gercely'nin tanımında yer almakta ve izleyicileri video tıklamaya yönlendiren taktikler olarak tanımlanmaktadır.

Vlog'lar, bireylerin yalnızca kişisel deneyimlerini aktarmakla kalmayıp, aynı zamanda toplumsal ve kültürel etkileşimleri güçlendiren, yurttaş diplomasisi alanı kapsamında uluslararası ilişkilerde önemli bir rol oynayan bir içerik türü haline gelmiştir.

Yurttaş Diplomasisi

Yurttaş diplomasisi, her bireyin kendi ülkesiyle ilgili algıları şekillendirmede aktif bir rol ve sorumluluğa sahip olduğunu göstermektedir. Bu etkileşim, toplulukların ortak bir anlam oluşturmaya yardımcı olmaktadır (Mueller, 2009). Hoffman, vatandaşların, resmi diplomatik çabaları tamamlayarak, ülkenin ulusal çıkarlarını desteklemek için etkileşimde bulunma hakkına ve sorumluluğuna sahip olduklarını vurgulamıştır (Odoh ve Nwogbaga, 2014). Amerikalı fizik profesörü Dr. Robert W. Fuller, 1970'ler ve 1980'lerde, Soğuk Savaş sonucunda ortaya çıkan gerginlikleri hafifletmek amacıyla yurttaş diplomasisinin öncüsü olmuş, Sovyet ve Amerikan bilim insanları arasında televizyonda tartışmalar düzenlemek gibi çeşitli projeler gerçekleştirmiş ve kendisini bir "yurttaş diplomat" olarak tanımlamıştır (Salamon, 2004). Fuller ("New Society Publishers", t.y.), Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla gerilim ve ırkçılığın azalması ve barışın tesis edilmesi için yurttaş diplomasisinin politik meseleler konusunda daha fazla önem kazandığını belirtmektedir. Soğuk Savaş dönemi boyunca, yurttaş diplomasisi bireylerin ve grupların uluslararası ilişkilerdeki rolünün belirginleştiği bir dönem olmuştur. Soğuk Savaş döneminden bu yana, yurttaş diplomasisi kavramının etki alanı genişlemiş ve dünya genelinde bireylerin uluslararası ilişkilerde aktif rol oynamalarını sağlamıştır.

Yurttaş diplomasisi, bireylerin ve sivil toplum kuruluşlarının uluslararası ilişkilerde resmi diplomatik süreçlerin ötesinde aktif rol oynadığı bir yaklaşımı ifade etmektedir. Kültürel değişim programları, sosyal medya platformları ve sivil toplum projeleri, yurttaş diplomasisinin önemli araçlarıdır (Hoffman, 2008). Malek (2013) yurttaş diplomasisinin, farklı uluslardan bireyler arasındaki resmi olmayan etkileşimleri işaret ettiğini ve katılımcıların birbirleri hakkındaki olumsuz, basmakalıp yargılarını aşmalarına yardımcı olabileceğini vurgulamaktadır. Bu yaklaşım uluslararası

çatışmaların çözümünde de etkili bir araçtır (Melissen, 2005). Bireyler, kendi ulusal hükümetlerinin politikalarının yanı sıra, kendi kültürel kimliklerini paylaşarak uluslararası alanda etkili olabilirler. Bu durum, özellikle çatışma bölgelerinde umut ve dayanışma sağlayabilmektedir (Lynch, 2006). Yurttaş diplomasisi, kriz anlarında çatışmalı grupları bir araya getirmesi açısından reaktif, kriz olmayan dönemlerde ise karşılıklı anlayışı teşvik edici adımların geliştirilmesi açısından proaktif bir uygulama olarak değerlendirilmektedir (Çevik, 2016, s. 34).

Yurttaş diplomatların rolleri ve işlevleri, diplomatlarla karşılaştırılarak daha iyi anlaşılabilir. Fulda (2019) bu karşılaştırmayı yaparken, yurttaş diplomatları halktan halka düzeyde faaliyet gösteren, kamu yararını gözetken, kendi vizyonlarını yöneten bireyler olarak tanımlamaktadır. Bu kişiler, dil yeterlilikleri ile genel veya özel uzmanlık bilgisine sahip olan kişilerdir ve bu kişilerin etkinlikleri için davet edilmeleri, talep edilmeleri, takdir edilmeleri ya da en azından bu kişilere hoşgörü ile yaklaşılması gerekmektedir. Fulda'nın tanımı, yurttaş diplomatları, bir devletin büyükelçisi olmaktan çok, onun tanıtımını yapan kişiler olarak sınırlandırmaktadır. Bunun yanı sıra, yurttaş diplomatların kültürel bir anlayışla, kişisel ilişkilere dayandığı, güç veya politika etkisi açısından kurumsal diplomatlarla karşılaştırılmadığı belirtilir (Stanzel, 2018). Sharp'ın (2001) önerdiği tipoloji, yurttaş diplomatların temsil işlevine odaklanarak, kimin temsil edildiği ve kim için temsil edildiği gibi iki boyut etrafında organize edilmiştir. Bu tipoloji beş türde yurttaş diplomatı tanımlamaktadır:

1. *Aracı olarak yurttaş diplomat,*
2. *Sektörel, bölgesel veya yerel ekonomik çıkarların temsilcisi olarak yurttaş diplomat,*
3. *Belirli bir amaç için lobici veya savunucu olarak yurttaş diplomat,*
4. *Mevcut politikaları ve/veya siyasi düzenleri altüst eden veya dönüştüren yurttaş diplomat,*
5. *Uluslararası ilişkilerde bağımsız bir aktör olarak yurttaş diplomat.*

Bu kimliklerden herhangi birinin gelişimi, bireyleri bir devletin, bir organizasyonun, bir konunun veya kendilerinin temsilcisi haline getirmektedir (Nye, 2008). Ancak profesyonel diplomatlar gibi, yurttaş diplomatların resmi bir yol haritası yoktur. Bhandari ve Belyavina, (2011, s. 3) "yurttaş diplomasisi" kavramının, iki farklı fikri bir araya getirdiğini ileri sürmektedir: Özel bireylerin kendi çıkarlarını gözeterek gerçekleştirdiği bireysel çabalar ve ülkeler arasında iş birliği için bir çerçeve sunan diplomasi. Bhandari ve Belyavina, bu tür faaliyetlerin hem ev sahibi hem de ev sahibi kurumlar üzerindeki etkisini; daha geniş toplulukları ve kamu diplomasisi faaliyetlerini anlamının önemine dikkat çekmektedir. Montville (1991) 1982'de "Track-two diplomacy" (Dolaylı diplomasi) terimini kullanarak, bu etkileşimlerin resmi olmayan, gayri resmi nitelikte olduğunu vurgulamıştır. Montville tarafından "gayri-resmi diplomasi" olarak da adlandırılan bu süreç, devlet dışı aktörlerin katkısını vurgulamaktadır. Diamond ve McDonald (2013, s. 4-5), kavramı "Multi-Track Diplomacy" (Çok

kanallı diplomasi) olarak genişleterek, resmi müzakerelerin ötesinde bireylerin ve farklı grupların nasıl bir araya gelebileceğini göstermiştir. Amerikalı Büyükelçi John W. McDonald'ın devlet dışı aktörlerin uluslararası ilişkiler üzerindeki etkisini vurgulaması, yurttaş diplomasisinin anlaşılmasında önemli bir aşamadır. Kavram, devlet ve devlet dışı aktörler arasında iş birliğini de kapsayacak şekilde genişlemiştir ve bu durum, hükümet girişimleri ile tabandan gelen hareketler arasında bir sinerji gerektirdiğini göstermektedir (Odoh ve Nwogbaga, 2014).

Williams, Goose ve Wareham (2008, s. xvii-xviii), yurttaş diplomasisi kavramlarını kabul etmekle birlikte, bunun resmi diplomasiyi tamamlayabileceğini veya ona karşı çıkabileceğini öne sürmektedir. Ayrıca, yurttaş diplomasisinin kapsamı, çatışma ve barışın ötesine geçerek eğitim, sağlık ve toplumsal kalkınma gibi konuları da içermektedir. Bu yaklaşım, devletin ve yurttaşların rollerinin giderek iç içe geçtiğini ve etkili diplomasi için iş birliğinin şart olduğunu ortaya koymaktadır (Brown vd., 2009). Sharp (2001), yurttaş diplomasisini sadece kamunun devlet diplomasisine katılımı olarak görmeyen ötesinde, bireylerin uluslararası ve ulus-ötesi düzeydeki etkileşimlerine de atıfta bulunmaktadır. Kişisel ilişkiler ve spontane eylemler, devletler arası ilişkilerin temel bileşenleri haline gelmiştir ve bu eylemler resmi diplomatik çabalarla doğrudan bağlantılı olmasa bile önem taşımaktadır.

Chigas (2003), yurttaş diplomasisinin tutum ve iletişimi dönüştürmede kritik bir rol oynadığını vurgulamaktadır. Chigas'ın belirttiği gibi, resmi olmayan etkileşimler—ister dostane ister düşmanca olsun—çatışmaları ve krizleri insancillaştırabilir, katılımcıların ortak korkularını, ihtiyaçlarını ve endişelerini tanımalarına yardımcı olabilir. Bu yeni türdeki güven ve bazen dostluk, müzakere için elverişli bir ortam yaratmada hayati olabilir. Ancak, Chigas, bu kişisel ilişkilerin genellikle mevcut ortamın dışına uzanmadığını, bu durumun daha geniş etkilerini sınırlayabileceğini belirtmektedir. Yine de yurttaş diplomasisi, açık diyalog ve anlayışı teşvik ederek daha etkili müzakerelere zemin hazırlayabilmektedir.

Günümüzde ise video paylaşım platformları ve sosyal ağlar gibi dijital platformların yaygınlaşması, farklı milletler arasındaki diyalogu daha da geliştirmiştir. Bireyler, sosyal medya aracılığıyla küresel çapta büyük kitlelere ulaşarak kendi hikayelerini ve kültürlerini tanıtmaya fırsatı bulmuşlardır. Dijitalleşme, devletlerin diplomatik süreç üzerindeki “birincil kontrol kaybını” artırarak, bireylerin uluslararası yumuşak güç sistemine erişmesini sağlamıştır. Bu dönüşüm, sosyal medya gibi iletişim platformlarının bireylere sağladığı güçle, bir bireyin, önceki yüzyılda yalnızca devletlerin sahip olduğu iletişim gücüne ulaşmasını mümkün kılmıştır (Cull, 2011). Devlet dışı aktörlerin, kamu diplomasisini uluslararası düzeyde kullanarak etkili bir şekilde küresel destek sağlaması, yurttaş diplomasisinin önemini artırmaktadır (Sancar, 2012, s. 160). Tüm bu kavramların ve süreçlerin vlog'lar aracılığıyla dijital dünyaya taşınması sonucunda, dijital diplomasi, geleneksel diplomatik süreçleri daha erişilebilir hale getirirken, bireyleri yurttaş diplomat rolüne taşımaktadır. Bu durum, diplomasi sürecini genişleterek toplumsal tabana yaymakta ve ortaya yeni bir iletişim düzeni çıkmaktadır (Kekevi, 2018, s. 313).

Yöntem

Bu araştırmada, Çenet'in YouTube'daki Ermenistan vlog'undaki söylemleri ve diyaloga girdiği Ermenilerin söylemleri, Teun van Dijk'in eleştirel söylem analizi yönteminden yararlanılarak incelenmektedir. Araştırmada, YouTube'da en yüksek oranda görüntülenen Ermenistan vlog'u olarak Çenet'in videosunda Çenet'in ve diyaloga girdiği Ermenilerin söylemlerinin yurttaş diplomasisi bağlamındaki rolünün tartışılması amaçlanmaktadır.

Bu çalışmanın evrenini, YouTube platformunda bulunan tüm Ermenistan vlog'ları oluşturmaktadır. Çalışmada, amaçlı örneklem seçimi yöntemi tercih edilerek 30 Ekim 2024 tarihinde YouTube ana sayfası açılmış ve arama kutusuna "Ermenistan" kelimesi yazılmıştır. Videolar, YouTube'un filtreleme özelliği kullanılarak, görüntülenme sayısına göre sıralanmıştır. Bu videolar arasından en fazla görüntülenmeye sahip olan ve kullanıcı türevli içerik özellikleri taşıyan Çenet'in vlog'u araştırmanın örneklemini teşkil etmektedir. Çalışma, yalnızca bir video üzerinden yapılan söylem analiziyle sınırlıdır ve bu nedenle, söylem analizi yönteminin amacı ve hedefine uygun şekilde, YouTube üzerindeki diğer vlog içerikleri, farklı içerik üreticileri ve onların video söylemleri hakkında genelleme yapılması mümkün değildir. Bu çalışmada, yalnızca YouTube ele alınmış; diğer video paylaşım platformları ise inceleme dışında bırakılmıştır.

Bu araştırmada, Van Dijk'in geliştirdiği eleştirel söylem analizi yöntemi, Çomu'nun (2012) "Video Paylaşım Ağlarında Nefret Söylemi: YouTube Örneği" başlıklı yüksek lisans tezinde video paylaşım platformlarının özgün özelliklerini göz önünde bulundurarak oluşturduğu analiz modeline uygun bir şekilde uygulanmıştır. Bu doğrultuda, videodaki söylemler, Van Dijk'in haber analizi yaklaşımına benzer bir şekilde mikro ve makro düzeylerde incelemeye alınmıştır. Bu çalışmada, üç temel araştırma sorusu üzerine odaklanılmıştır:

1. Araştırma Sorusu: Ruhi Çenet'in vlog'unda, Çenet ile Ermeniler arasında gerçekleşen diyaloglar şematik yapı çerçevesinde olumsuz olarak mı sunulmaktadır?
2. Araştırma Sorusu: Ruhi Çenet, vlog'undaki söylemlerinde Ermenilere karşı ayrımcı bir dil kullanmakta mıdır?
3. Araştırma Sorusu: Ruhi Çenet'in vlog'unda yer alan Ermeniler, Türklere yönelik söylemlerinde ayrımcı bir dil kullanmakta mıdır?

Araştırma örneklemini içinde yer alan vlog'da Çenet'in ve diyaloga girdiği Ermenilerin söylemlerinin incelenebilmesi amacıyla, çalışmanın hipotezleri şu şekilde oluşturulmuştur:

1. Örneklem kapsamında incelenen Ruhi Çenet'in vlog'unda Çenet ve Ermenilerin diyalogları şematik yapı çerçevesinde olumsuz olarak sunulmaktadır.

2. Örneklem kapsamında incelenen Ruhi Çenet'in vlog'unda Çenet Ermenilere karşı ayrımcı bir dil kullanmaktadır.
3. Örneklem kapsamında incelenen Ruhi Çenet'in vlog'unda Ermeniler Türklere karşı ayrımcı bir dil kullanmaktadır.

Analize dahil edilen videoya ilişkin bilgilere, video künyesi bölümünde yer verilmiştir. Bu bölümde, başlık, URL, video süresi, yayın tarihi, açıklama, etiketler, izlenme sayısı ve yorum sayısı gibi veriler sunulmuştur. Videodaki söylemler metin olarak incelenmiş, görsel ve işitsel öğeler ise ayrı ayrı değerlendirilmiştir. Analizde kullanılmak üzere, Teun van Dijk'ın eleştirel söylem analizi yöntemi, YouTube arayüzüne uygun bir şekilde aşağıda yer alan tabloya uyarlanmıştır.

Tablo 1. Video paylaşım ağlarında söylem analizi uygulama modeli (Çomu, 2012)

A. Makro Yapı
1. Tematik Yapı
a. Başlık
b. Video Tanımı
c. Etiketler
2. Şematik Yapı
a. Durum Tanımı
1. Videonun Anlatım Dili
2. Sonuçlar
3. Ardaalan Bilgisi
4. Bağlam Bilgisi
B. Mikro Yapı
1. Sentaktik Çözümleme
a. Cümle Yapılarının Aktif veya Pasif Olması
b. Cümle Yapılarının Basit veya Karmaşık Olması
2. Bölgesel Uyum
a. Nedensel İlişki
b. İşlevsel İlişki
c. Referansal İlişki
3. Kelime Seçimleri
(Metafor, metanomi, düz değişmece)
4. Retorik
a. Görseller
b. İnanırcı Bilgiler

Çalışmanın Bulgularının Değerlendirilmesi

Çalışma kapsamında, 30 Ekim 2024 tarihinde YouTube arama çubuğuna “Ermenistan” kelimesi yazılarak ulaşılan “Türkler Burada Hoş Karşılanmıyor: Ermenistan” başlıklı video incelenmiştir. Söz konusu video, YouTube’da Türk YouTuber’ların çektiği Ermenistan vlog’ları arasında en yüksek oranda görün- tülenme sayısına erişmiş olan videodur. Tablo 2.’de tanım ve künyesi yer alan söz konusu video, Van Dijk’in Söylem Çözümlemesi yöntemiyle makro ve mikro düzeyde analiz edilmiştir.

Makro Yapı

Tematik Yapı

“Türkler Burada Hoş Karşılanmıyor: Ermenistan” başlıklı video, tematik ya- pının temel unsurları olan başlık, tanım ve etiketler doğrultusunda incelendiğinde, videonun ana fikri ile başlığın uyumlu olduğu sonucuna varılmaktadır. Videonun başlığında Ermenistan’da Türklere yönelik olumsuz bir yaklaşımın olduğu vurgu- lanmaktadır. Video sokak röportajları yapan Ruhi Çenet adlı YouTuber tarafından Türkler, Türkiye ve Azerbaycan’a ilişkin tarihi ve siyasi meseleler hakkında Erme- nistan’daki sıradan bireylere soru sorması ve Ermenistan’da bir Türk turistin Türk kimliği ve Türkçe konuşması nedeniyle karşılaştığı zorluklar çerçevesinde kurgu- lanmıştır. Çenet, sokakta karşılaştığı Ermenilere sorular sorduğu, Türkler, Türkiye ve Azerbaycan’ın tarihi ve siyasi ilişkileri üzerine ve Ermenistan’a ilişkin tarihsel, sosyal ve ekonomik bağlamda açıklamalar yaptığı bölümler arasında Erivan’da çe- şitli yerlerde gezmektedir. Video tanımında Çenet, Türkiye ile sınırları kapalı olan Ermenistan’a Hong Kong’dan geldiğini ve Ermenilerin Türkiye’ye ve Türklere yö- nelik bakış açılarını sorduğunu belirtmektedir. Aynı kısımda, Çenet’in kendine ait sosyal medya hesapları ve web sitesi adresine yer verdiği görülmektedir. Video ile ilgili herhangi bir etiket bilgisi bulunmamaktadır ancak içerik YouTube’da “eği- tim” kategorisinde yer almaktadır.

Tablo 2. Youtube üzerinde yer alan “Türkler Burada Hoş Karşılanmıyor: Ermenistan” başlıklı videonun söylem çözümlemesi

Başlık	Türkler Burada Hoş Karşılanmıyor: Ermenistan
URL	https://www.youtube.com/watch?v=baQKJMzt3Vk
Süre	15 dakika 44 saniye
İzlenme Sayısı	10.779.482
Beğeni Sayısı	513 bin
Yorum Sayısı	66.920
Kategori	Eğitim
Diğer Sosyal Ağlara veya Web Sitelerine Link Verme Durumu	Ruhi Çenet Medya’ya Ücretsiz Abone Olun ► https://goo.gl/MKi8tn Instagram’da Ruhi Çenet ► / ruhicenet Twitter’da Ruhi Çenet ► / ruhicenet

Şematik Yapı

Videonun Anlatım Dili

Çenet, video formatına uygun olarak, konuşma diline yakın, sade bir üslup tercih ederek önce Ermenistan’a nasıl geldiğinden ve oradaki ilk izlenimlerinden bahsetmekte, sonra polisle yaşadığı sorunları çoğunlukla gizli çekimler ile (gizli ses kayıtları olarak) aktarmakta, ardından Ermeniler ile yaptığı röportajları paylaşmakta, Türkiye, Ermenistan ve Azerbaycan arasındaki tarihi ve siyasi meseleleri kurgulanmış ek görüntüler ile aktarmakta ve Ermenistan’daki yaşama ilişkin genel değerlendirmeler yaparak videoyu sona erdirmektedir. Çenet, videoya eklenen, kurgulanmış söz konusu ek görüntüler ile Türkiye, Ermenistan ve Azerbaycan’ın tarihi ve siyasi ilişkilerine yönelik adeta ders anlatır gibi açıklamalar yapmaktadır. Çenet’in söz konusu videosunun eğitim kategorisinde yer alması bu anlatım biçimini açıklar niteliktedir.

Sonuçlar

Videoda Çenet, dört Ermeni ile röportaj yapmaktadır.¹ Bir Türk olarak Çenet Ermenileri, Ermeniler de Türkleri ikili karşıtlıklar ekseninde değerlendirmekte, “biz” ve “onlar” karşıtlığı üzerinden birbirlerini ötekileştirmektedir.

Ardalan

Söz konusu video, Ermeni soykırımı iddialarını, Türklerin ve Azerilerin ilişkilerini ve tüm bu iddialar ile ilişkiler üzerinden Ermenilerin Türk kimliğine karşı duyduğu öfkeyi ve nefreti yansıtmakta, Türkiye’nin sözde Ermeni soykırımı iddiaları nedeniyle, Azerbaycan’ın ise Hocalı Katliamı nedeniyle mağdur taraf olduğunu, dolayısıyla esas suçlanması gereken tarafın Ermenistan ve Ermeni halkı olduğunu vurgulamaktadır.

Bağlam

Ermenistan’ın “Ermeni Soykırımı” olarak adlandırdığı olaylar ve bu olayların sorumlusu olarak gördükleri Türkler, Ermeni halkının toplumsal belleğinde önemli bir yer tutmaktadır. Türkiye ise söz konusu olayları “1915 Olayları” olarak tanımlamakta ve soykırım iddialarını resmî olarak reddetmektedir.

Türk-Ermeni ilişkilerini etkileyen başka bir olay ise İkinci Dağlık Karabağ Savaşı’dır. 27 Eylül 2020’de Ermenistan ile Azerbaycan arasında başlayan bu savaş, 10 Kasım 2020’de sona ermiş; savaşın galibi Azerbaycan, önemli toprak kazanımları elde ederek Dağlık Karabağ’ın büyük bir kısmını Ermenistan’dan geri almıştır. Ruhi Çenet söz konusu YouTube videosunu bu savaşın ardından, 12 Şubat 2021 tarihinde YouTube’da yayımlamıştır. Ancak videonun, ilgili savaş öncesinde mi yoksa sonrasında mı çekildiğine dair herhangi bir bilgi içerikte yer almamaktadır.

Videoda Çenet’in röportaj yaptığı Ermenilere “Türkler hakkında ne düşünüyorsunuz?” sorusunu yöneltmesiyle birlikte, bazı katılımcıların Türkleri sevmediklerini açıkça ifade ettikleri, bununla birlikte Ermeni soykırımı iddiaları bağlamında Türklere yönelik nefret söylemi olarak değerlendirilebilecek ırkçı ve ötekileştirici açıklamalarda bulundukları görülmektedir.

“Hocalı Katliamı/Hocalı Soykırımı” konusuna da değinen Çenet, röportajlar üzerinden Ermenilerin bu konuda yeterli bilgiye sahip olmadıklarını ya da olayı

1 Çenet’in 1. röportajında sorduğu sorular: “Have you ever been to Turkey? What do you think about the Turkish people? Have you ever heard about Hocalı Massacre?” (Türkçe çevirisi: “Türkiye’ye hiç gittiniz mi? Türk halkı hakkında ne düşünüyorsunuz? Hocalı Katliamı’nı duydunuz mu?”). Çenet’in 2. röportajında sorduğu sorular: “What do you think about the Turkish people? Are you angry to Turkish people? Have you heard about Hocalı Massacre?”. (Türkçe çevirisi: “Türk halkı hakkında ne düşünüyorsunuz? Türklere sinirli misiniz? Hocalı Katliamı’nı duydunuz mu?”). Çenet’in 3. röportajında sorduğu soru: “Do you know Hocalı Genocide?” (Türkçe çevirisi: “Hocalı Soykırımı hakkında bilgi sahibi misiniz?”). Çenet’in 4. röportajında sorduğu soru: “Do you know about Hocalı Massacre?” (Türkçe çevirisi: “Hocalı Katliamı hakkında bilgi sahibi misiniz?”)

farklı siyasi görüşlerle yorumladıklarını aktarmakta; buna karşın Ermeni soykırımının Ermeniler tarafından daha fazla öne çıkarıldığını vurgulamaktadır. Video boyunca, olayların tarihsel ve siyasal bağlamı kurgulanmış ek görüntülerle desteklenmekte ve Çenet, röportajlarda yalnızca soru sorarak tarafsız bir duruş sergiliyor gibi görünse de, video genelinde Türkiye'nin sözde Ermeni soykırımı iddialarına karşı geliştirdiği resmî söylemi savunduğu anlaşılmaktadır.

Mikro Yapı

Sentaktik çözümleme

Konuşma metni ve röportajlar, büyük ölçüde aktif fiillerin kullanıldığı, basit cümlelerden oluşmaktadır. "Beni burada temsil eden bir mecra yok." ve "Ermenilerle ilgili daha fazla şey öğreneceğiz." cümleleri aktif fiillerin kullanıldığı basit cümlelere örnek olarak verilebilir. Çenet, genellikle kısa ve öz cümleler kurarken, önemli vurgular yapmak için daha uzun ve karmaşık cümlelere de konuşmasında yer vermektedir. Örneğin "Amerika başkanı Wilson'ın yayınladığı beyannamenin 12. maddesinde dağılan Osmanlı İmparatorluğu'nda hangi halk çoğunluksa orada kendi devletini kurabilir ifadesi Ermenileri bulundukları bölgedeki Türk nüfusunu azaltarak kendi devletini kurma hayaline sokmuştur ve isyanlar katliama dönüşmüştür." cümlesi uzun cümle yapısına sahiptir.

Bölgesel Uyum

Konuşma, büyük ölçüde Çenet'in kişisel gözlem ve yorumlarını içerdiğinden, içerikte kişisel yargıları yer almaktadır. Olaylar ve durumlar arasındaki ilişkileri açıklamak amacıyla nedensellik bağlarına sıkça başvurulmaktadır. Örneğin, "Türkiye'nin Ermenistan'a iki sınır kapısı vardı fakat bu sınır kapıları Ermenistan'ın Azerbaycan toprağı olan Dağlık Karabağ'ı işgal etmesi üzerine Türkiye tarafından protesto amacıyla kapatıldı." ifadesinde açık bir nedensellik ilişkisi söz konusudur. Burada "Türkiye'nin Ermenistan'daki iki sınır kapısının kapalı olması" durumu, "Ermenistan'ın Azerbaycan'a ait olan Dağlık Karabağ bölgesini işgal etmesi" olayının bir sonucu olarak sunulmaktadır. Benzer şekilde, "Osmanlı İmparatorluğu kendi güvenliğini sağlayabilmek için Ermeni nüfusunu toplayıp yine kendi bölgesinde olan ve daha güvenli olduğunu düşündüğü sınıra sokmak istemiştir. Onları tehcir etmeye yani göçe zorlamıştır." cümlelerinde de neden-sonuç ilişkisi kurulmaktadır. Bu bağlamda, Osmanlı yönetiminin Ermeni topluluğunu bir tehdit olarak algılaması, tehcir politikasının temel gerekçesi olarak aktarılmaktadır.

Röportaj yapılan ilk Ermeninin "Everyone here in Armenia is related with the genocide" (Alt yazıdaki Türkçe çevirisi: "Ermenistan'daki herkesin soykırımla bağlantısı vardır.") ifadesi ise, soykırımın yalnızca tarihsel bir olay değil, aynı zamanda tüm Ermeni halkının kimliğinin ayrılmaz bir parçası olduğunu vurgulamaktadır. Bu söylem, Ermeni toplumunun soykırıma karşı geliştirdiği kolektif hafızayı ve bu hafızanın kimlik inşasında oynadığı belirleyici rolü gözler önüne sermektedir.

Kelime Seçimleri

Çenet'in, Türk ve Ermeni kimliklerinin karşıtlıkları üzerinden bir anlatı kurduğu, savunma, mağduriyet, dışlanma ve soykırım gibi güçlü terimler üzerinden söylemlerini inşa ettiği görülmektedir. "Ermenistan Türkiye'nin komşu ülkesi ama bakmayın komşu olduğumuza. Birbirlerine karşı sınırlarını kapatmış, yakın ama anlam olarak birbirlerine en uzak iki ülkeyiz." cümlelerinde Türkiye ve Ermenistan'ın iki komşu ülke olarak coğrafi anlamda birbirine yakın ülkeler olsalar da aslında tarihsel, diplomatik ve duygusal olarak birbirlerinden son derece uzak olduklarını vurgulamaktadır. Çenet'in şu cümlesi de bu yaklaşımını desteklemektedir: "Sınırdış ülkelerimiz arasından Türk turistlerin en az gittiği ülkedeyim. Bir Türkün belki olmak istemeyeceği bir yerdeyim ama işin aslı nedir bilmiyorum ve bizi burada başka neler bekliyor bunları göreceğiz." Bu cümlede Çenet, ziyaret ettiği Ermenistan'ın Türk turistler tarafından genellikle daha az tercih edilmesinin, bu bölgeye karşı bir önyargı ya da isteksizlik oluşturmalarının nedenlerini sorgulamaktadır. Bu cümlede, bir yandan yabancı bir yerin ne gibi sürprizler sunabileceği hakkında bir merak varken, diğer yandan da Türklerin daha az tercih ettiği bir yer olmasının verdiği bir tedirginlik hissi bulunmaktadır.

"Çevremizde 15-20 polis var" ve "çevreden geçen tüm herkes bize bakıyordu" cümleleri ile, olayın büyüklüğü ve bu durumun yarattığı olağanüstü durum rakamlar üzerinden aktarılacak istenmektedir. Polisin "No Turkey!" (Türkçe çevirisi: "Türkiye yok!") ifadesi, Türkiye'ye karşı olumsuz bir yaklaşım olduğunu göstermektedir. "Yani Ermeniler Türkiye'de daha rahat yaşayabilirken biz sadece bir hafta geçirdik ve neredeyse her gün polisler bizi durdurdu. Türkçe konuştuğumuzu duyan polisler bize her gün pasaport kontrolü yaptı." Bu açıklamada da görüldüğü üzere Türkçe konuşmak, Ermenistan'da öteki kimliğini daha da pekiştiren bir eylem haline gelmekte ve bir tehdit gibi algılanmaktadır. "Türk olduğumuzu söyledüğümüzde bayağı bir sorguladılar. Yaklaşık 15 dakika sorgulama süreci sürdü. Bu gördüğümüz yer Cumhuriyet Meydanı. Republic Square olarak geçiyor. Burada ne fotoğraf ne de video çekebilirsiniz dediler. Halbuki en turistik yerindeyiz şehrin." cümlesinde Çenet, bir Türk turist olarak Ermenistan'da güvenlik tehdidi olarak görüldüğünü ve ayrımcılığa maruz kaldığını aktarmaktadır.

"Ben buraya gelmesem, şu ana kadar hiçbir YouTuber buraya gelmedi. Belgesel de görmedim ben Ermenistan'la alakalı. Birinin buraya gelip burayı anlatması lazım. Ertesi gün Ermenilerin içine karıştım. Kaldırım taşına çıkmış kibirli bir Ermeninin gerçek düşüncelerini görebilmek için konuşmasını kesmedim." cümleleri, Çenet'in Ermenilerin arasına girip onları gözlemlemeye çalıştığını, onları anlamaya yönelik özel bir çaba harcadığını göstermektedir. "Kaldırım taşına çıkmış kibirli bir Ermeni" ifadesi, sosyal statü farkını ve kibirli bir tavrı betimleyen bir ifadedir. Bu kişinin daha yüksek bir yerde durarak, Çenet'ten üstün olduğunu düşündüğünü işaret etmektedir. "Gerçek düşüncelerini görebilmek için konuşmasını kesmedim" cümlesi Çenet'in düz anlamda bu kişinin düşüncelerini anlayabilmek için sabırlı bir şekilde dinlemeyi tercih ettiğini göstermektedir. Diğer

yandan yan anlamsal olarak bu kişinin Türklere yönelik nefret söylemi içeren bir konuşma yapmış olmasına rağmen Çenet'in bu kişinin düşüncelerini açıklayabilmesi için konuşmaya müdahale etmediğini söylemek mümkündür.

Çenet videoda dış ses kullanarak "Daha sonra Ermenilerin sözde soykırım müzesine gittim." cümlesini videoya ekleyerek Erivan'daki Soykırım Müzesi'nde gezmeye başlamaktadır. "Sözde soykırım müzesi" nitelendirmesiyle Çenet'in Ermeni soykırımı iddialarını reddettiği anlaşılmaktadır. Müzede dolaşırken polislerin görüntüye girmesiyle, yumruğunu sıkmış bir polisin elinin görüntüsü de ekrana gelmektedir. Çenet'in "Dikkat ettiyseniz polisin eli yumruk şeklinde. Düşmanca bir tavırla geldiler ve bizi yine sorgu için götürdüler." cümlesi düz anlamda, polislerin Çenet'e agresif bir şekilde, düşmanca yaklaştığı vurgulanmaktadır. Yan anlamda ise, bu ifadeler, polisin Türklere karşı tehditkâr bir tavırla hareket ettiğini aktarmaktadır. Bu kısımdan sonra gizli çekim yapılarak polislerle olan diyalogların gizli şekilde kaydedilmiş ses kayıtları aktarılmaktadır. Çenet'in polislerle söylediğini iddia ettiği "Şüphelenmesinler diye öğrenci olduğumuzu söyledik" cümlesi, Çenet'in tarihsel ve politik güç ilişkileri içinde bireysel konumlanma biçimini açığa çıkarmaktadır. Çenet, gerçek kimliğini gizleyerek öğrenci kimliğine sığınmıştır. "Öğrenci" rolü, politik veya ideolojik amaçlardan uzak, nötr ve meşru bir kimlik olarak konumlandırılmaktadır. Çenet'in kendilerini "öğrenci" olarak tanımlaması, yalnızca kişisel bir tercih değil, aynı zamanda daha büyük bir siyasal ve tarihsel gerilimin dilsel düzlemdeki tezahürüdür. "Şüphelenmesinler" ifadesi, Çenet'in kendisini potansiyel bir tehdit ya da sorgulanacak biri olarak gördüğünü göstermektedir. Söylem, iki ulusun geçmişine dair sorunlarının, günümüz bireyleri üzerinde nasıl bir etki yarattığını yansıtmaktadır. "Ararat Dağı yani bizim değişimimizle Ağrı Dağı Ermeniler için ulusal bir simgedir." cümlesindeki "Bizim değişimimizle Ağrı Dağı" ifadesi, milliyetçi bir söylemi yansıtmaktadır.

"İncil'de Nuh'un Gemisi'nin 7. ayın 17. günü bu dağlara oturduğu geçmektedir ve Ermeniler geminin Ağrı Dağı'nda olduğuna inanmaktadır fakat bu dağ ülkemizdeki Ağrı ilinin sınırları içinde yer almakta ve Ermeniler büyük bir hasretle şehirlerindeki en güzel komplekslerinden biri olan Cascade Kompleksi'ni Ağrı Dağı'nın manzarasını izleyebilmek için inşa etmişlerdir. Şehirdeki en önemli aktivitelerden biri Türkiye'deki bir dağı izleyebilmektir."

Bu cümledeki "hasret", bir tür uzaklık veya arzu edilen ama erişilemeyen bir şey olarak bir metaforik anlam taşımaktadır. Burada Ağrı Dağı, coğrafi bir dağ olmanın ötesinde, tarihsel bir bağ ve Ermenistan için kaybedilen toprakların sembolü haline gelmektedir. Ermenistan ile Türkiye arasındaki sınır, uzun yıllardır kapalıdır ve diplomatik ilişkiler de sınırlıdır. Çenet "Ermenilerin Ağrı Dağı'nı izlemek için bir yer yapması" ifadesi ile, bu dağın hem coğrafi hem de sembolik anlamı üzerinden, iki ülke arasında yaşanan siyasi gerginliği ima etmektedir. Bu, aynı zamanda Ermenistan'ın Türkiye'yi ve Türkiye'nin topraklarındaki unsurları izleme, gözlemleme ve sembolik bir hâkimiyet kurma çabası olarak değerlendirilebilir.

Retorik

Video, retorik açıdan incelendiğinde, videoda röportaj yapılan kişilerin görüntülerine yer verildiği ve bu röportajlar öncesinde ve/veya sonrasında Çenet'in Ermenistan'a dair gözlemlerini paylaştığı ve Türkiye-Ermenistan arasındaki tarihi ve siyasi sorunlara ilişkin Türkiye'nin resmi tezlerini savunduğu görülmektedir. Videoda, izleyicinin inandırıcılığını artırabilecek herhangi bir ek görsel öğe, animasyon ya da özel efekt kullanılmamıştır. Çenet ve röportaj yaptığı dört kişiden üçü Türk ve Ermeni halkları arasındaki tarihsel sorunlara dair keskin ifadeler kullanmaktadır. Ermenilerin "Ermeni soykırımı" ve Çenet'in ise "Hocalı Katliamı/Hocalı Soykırımı" üzerinden yaptığı vurgular, videonun ideolojik çerçevesini belirlemektedir. Röportajda Türkler hakkındaki düşünceleri sorulan bir Ermeni, Ermeni soykırımına atıfta bulunarak şu cümleleri kurmaktadır:

Nothing! Sorry for being rude in my answer but it's a stupid question. Armenia has lost its territories. Today's Armenia is 1/10 of its historical territory. Over 1.5 million people were killed. Everyone here in Armenia everyone is related with the genocide. With torture, just with bullets, from starving, from thirst.²

Burada konuşan kişi, Türkleri doğrudan Ermeni soykırımı ile özdeşleştirmektedir. Bu açıklama sonrası Çenet kurgulanmış bir ek görüntü kullanarak sözde Ermeni soykırımı üzerine şu açıklamayı yapmaktadır:

Röportaja burada kısa bir ara vermek istiyorum. Osmanlı İmparatorluğu bu olaylar olurken 1. Dünya Savaşı'nda Batıda Fransa ve İngiltere ile, doğu cephesinde Rusya'yla, güneyde ise İngiltere, Fransa ve ayaklanmış Arap kabileleri ile mücadele ediyordu. Tüm bunlar olurken bunu fırsat bilen Ermeniler Rusya ile birleşip Türk köylerinde yaşlı, kadın, çocuk demeden çeteler halinde örgütlenip binlerce kişiyi suşuz yere katletmiştir. Amerika başkanı Wilson'ın yayınladığı beyannamenin 12. maddesinde 'dağılan Osmanlı İmparatorluğu'nda hangi halk çoğunluksa orada kendi devletini kurabilir' ifadesi Ermenileri bulundukları bölgedeki Türk nüfusunu azaltarak kendi devletini kurma hayaline sokmuştur ve isyanlar katliama dönüşmüştür. Osmanlı İmparatorluğu kendi güvenliğini sağlayabilmek için Ermeni nüfusunu toplayıp yine kendi bölgesinde olan ve daha güvenli olduğunu düşündüğü sınırına sokmak istemiştir. Onları tehcir etmek yani göçe zorlamıştır. Tehcirden önce Osmanlı İmparatorluğu'nun resmi istatistiklerine göre o dönemde Ermeni nüfusu bu topraklarda 1 milyon 229 bindi. Ermeni Patrikhanesine göre ise 1 milyon 18 bin kişi

2 Cümlelerin alt yazıdaki Türkçe çevirisi: "Hiçbir şey! Kaba olduğum için üzgünüm ama aptalca bir soruydu. Ermenistan topraklarını kaybetti. Bugünkü Ermenistan, tarihteki haline göre topraklarının 10'da 1'ine sahip. 1.5 milyondan fazla insan öldürüldü. Ermenistan'daki herkesin soykırım ile bir bağlantısı vardır. İşkencelerle, kurşunlarla, açlıkla, susuzlukla öldürdünüz."

Osmanlı'da yaşıyordu. Bu tezleri ortaya atarken daha bir kere Osmanlı arşivlerine bakmamış olan insanlar ne bize Nazilerin Yahudileri yok etmek için kurduğu toplama kamplarına benzer bir toplama kampı gösterebilmişler ne de Sırların Bosna'da insanları katlettiğine benzer bir toplu mezar gösterebilmişlerdir. Bu konuyu detaylı öğreneceğiz ama ben karşımdaki Ermeni vatandaşına Ermenistan'ın Azerbaycan vatandaşlarını yok ettiği Hocalı Katliamı'nı sordum.

Çenet bu açıklamayı yaparken videodaki görüntünün alt kısmına "(Halbuki 1.5 milyondan daha fazla Ermeninin öldürüldüğünü iddia ediyorlar)" cümlesini yazarak Ermenilerin soykırım iddiasına ilişkin rakamları şişirdiği ve çarpıttığını vurgulamakta, yine aynı konuşma devam ederken ikinci bir cümle olarak "(Bugün Türklerin Ermenileri katlettiğini savunan ülkelerin çoğu geçmişte pek çok katliam yapmıştır)" yazılarını ekleyerek Ermenileri Türklerin katlettiğini savunan dış güçleri geçmişte katliam yapmakla suçlamaktadır. Çenet bu iddialara karşı Türk kimliğini, geçmişteki "katliam" ve "soykırım" suçlamalarına karşı savunmak için videoda Türk-Ermeni ilişkilerine dair tarihi ve siyasi olaylara referanslar vermekte ve Ermenilerin kendi yakın tarihlerini bilmediğini Hocalı Katliamı örneği üzerinden aktarmaktadır. Dolayısıyla, Ermenilerin soykırım iddiasıyla Türklere iftira attığını, Türklere karşı katliamı/soykırımı Hocalı Katliamı/Hocalı Soykırımı ile Ermenilerin yaptığını vurgulamaktadır. Çenet üç Ermeniyle yaptığı röportajda sorduğu sorularda "Hocalı Massacre" (Hocalı Katliamı) ifadesini kullanmayı tercih ederken, bir kişiyle yaptığı röportajda "Hocalı Genocide" (Hocalı Soykırımı) ifadesini kullanmayı tercih etmiştir. Hocalı Katliamı'nı (Hocalı Massacre) sorduğu bir Ermeni şöyle bir yanıt vermiştir:

The Hocalu situation I think it is... There are many, many different opinions on that issue. Was there a genocide or it wasn't? If you really investigate that period of war, you can find many many opinions. There is no one fact that proves there was genocide. I think there was not. Because the most, I think. How to say it in English. I don't know. Okay. I know many people. Many people that were present during that battle and most of them say that killing of the people of Hocalı were organized by Azerbaijan military forces because they needed this issue to have it now, during that days just to have a 'fact' that we are bad. So you are Turks guys. What do you think? Are Azerbaijani people also Turkish? Like genetically? They are related. They are very close to you, right? No one related with Armenians can walk freely in Azerbaijan. That's the difference between us. I'm smiling to you. Your ancestors. Your ancestors have killed my ancestors but you walk here freely. That's Armenian people."³ (...) I don't know. Just be human. Just be human. Humans

3 Cümlelerin alt yazılardaki Türkçe çevirileri:

-Çenet: "Hocalı katliamını duydun mu?"

-Röportaj yapılan Ermeni: "Hocalı mı? Hocalu mı demek istedin?"

- Çenet: "İşte biri."

- Röportaj yapılan Ermeni: "Hocalı olayında birçok farklı fikir var. Bir soykırım mıydı, yoksa değil miy-

don't make genocides. Our people has some kind of hatred, hate. You're alone. You and Pakistan. Terrorist country.⁴

Burada, Hocalı Katliamı üzerinden Azerbaycan suçlanmakta ve sonrasında Azerbaycan'da Ermenilerin rahatlıkla dolaşamayacağı fakat Azerilerle özdeşleştirilen Türklerin Ermenistan'da rahatlıkla dolaşabildiği ve bir Ermeni ile diyaloga girebildiği vurgulanmaktadır. Ancak konuşmanın devamında Türklere yönelik olarak "Bilmiyorum. Sadece insan olun. İnsan olun. İnsanlar soykırım yapmaz." ifadesi ile örtük nefret söylemi üretilmektedir. Bu cümlelerdeki "insan" kelimesi video-daki Türkçe alt yazıda büyük harflerle "İNSAN" olarak yazılmıştır.

"Hocalı Soykırımı hakkında bilginiz var mı?" ("Do you know about hocali massacre?") diye sorulan başka bir Ermeni "hayır" ("No."), "Hocalı Katliamı'nı duyduunuz mu?" ("Have you heard about hocali massacre?") sorusu sorulan diğer bir Ermeni "O kim?" ("Who is it?") yanıtını vermiş, başka bir Ermeni ise şöyle bir yanıt vermiştir:

I mean I don't know too much about what happened but I think if a few people are killed, you can't really call that a genocide, you know. I think that is sleek propaganda from Azerbaijan trying to equate that with Armenian genocide if a few dozen people are killed in war in these circumstances I don't think that equates the genocide. State of Azerbaijan for obvious reasons wants to heighten that, use that for propaganda against Armenians.⁵

"I mean I don't know too much about what happened" ("Yani, ne olduğunu çok fazla bilmiyorum") ifadesi, konuşan kişinin olaya dair kesin bilgiye sahip olmadığını ve bu nedenle kendi görüşünün sınırlı olduğunu belirtmektedir. Bu ifadeyle, konuşan kişi tartışmaya giriş yaparken temkinli bir duruş sergilemektedir. "I think that is sleek propaganda from Azerbaijan" (Bu cümle Türkçe alt yazıda "Bu olay Azerbaycan devletinin, Ermeni soykırımıyla denk tutmaya çalıştığı bir propagandadır." şeklinde yer almaktadır ancak "sleek" (kurnaz) kelimesi söz konusu çeviride yer almamaktadır.)

dİ? O savaşın dönemini incelersen birçok farkı fikirle karşılaşırsın. Orada bir soykırım olduğun kanıtlayan bir bilgi yoktur. Bence bir soykırım yoktu, çünkü... ?? ?? İngilizce'de nasıl söylenir, bilmiyorum. O savaş döneminde hayatta olan birçok insan tanıyorum. Ve çoğu diyor ki; Hocalı'daki insanların öldürülüşü Azerbaycan tarafından organize edilmiştir. Çünkü Ermenistan'ın kötü olduğunu kanıtlamak için bu meseleye ihtiyaçları vardı. Siz Türksünüz beyler, Azerbaycanlılar da Türk müdür? Azeriler sizlerle akraba değil mi? Ermenistan'la akraba olan kiç kimse Azerbaycan'da rahat gezemez. İşte aramızdaki fark budur! Sana gülümsüyorum. Senin dedelerin benim delerimi öldürdü! Ama sen burada rahat gezebiliyorsun, işte Ermenistan insanının farkı budur."

4 Cümlelerin alt yazıdaki Türkçe çevirisi: " (...) Bilmiyorum. İNSAN olun. Sadece İNSAN olun. İnsanlar soykırım yapmaz. Bizim insanımız (size karşı) nefret duyuyor. Siz yalnızsınız, siz ve Pakistan. Terörist ülke."

5 Cümlelerin alt yazıdaki Türkçe çevirisi: "Ne olduğuyla alakalı çok fikrim yok, ama birkaç insan öldüyse buna soykırım diyemezsin. Bu olay Azerbaycan devletinin, Ermeni soykırımıyla denk tutmaya çalıştığı bir propagandadır. Eğer birkaç on kişi ölmüşse bu olay soykırım ile eşit tutulamaz. Azerbaycan devleti Ermenileri karalamak adına bu olayı vurgulamaktadır."

ifadesi ile Azerbaycan'ın Hocalı'daki eylemlerini bir tür manipölasyon olarak nitelendirmektedir. Burada "sleek" (kurnaz) kelimesi ile, Azerbaycan'ın stratejik olarak olayları kendi lehine olacak şekilde çarpıttığı ima edilmektedir. Bu cümle gizli bir suçlama içermekte ve izleyicileri Azerbaycan'ın amacını sorgulamaya teşvik etmektedir. "If a few dozen people are killed in war in these circumstances, I don't think that equates the genocide" (Alt yazıdaki Türkçe çevirisi: "Bu koşullarda savaşta birkaç düzine kişi öldürülürse bunun soykırımla eşit olduğunu düşünmüyorum.") cümlesi, soykırımın tanımına dair bir sorgulama yaparak daha geniş bir tartışmayı teşvik etmeye yönelik bir açıklamadır. Ayrıca, soykırımı tanımlarken olayların bağlamına dikkat edilmesi gerektiği fikrini de savunmaktadır. "State of Azerbaijan for obvious reasons wants to heighten that, use that for propaganda against Armenians" ("Azerbaycan Devleti bariz sebeplerden dolayı bunu vurgulamak istiyor, bunu Ermenilere karşı propaganda için kullanıyor.") cümlesi, Azerbaycan'ın olayları kendi siyasi çıkarları doğrultusunda kullandığına dair bir suçlama içermektedir. Burada "for obvious reasons" (bariz sebeplerden dolayı) ifadesi, retorik olarak izleyicilere neyin "bariz" olduğu konusunda yönlendirici bir ipucu vermektedir. Konuşmada, Azerbaycan'ın olayları manipüle etme çabaları ve bunun "soykırım" olarak tanımlanması arasındaki karşıtlık vurgulanmaktadır. Tüm bu açıklamalardan sonra, Çenet kurgusu yapılmış ek bir görüntü kullanarak şunları aktarmaktadır: "Hocalı olayı 1992 yılında olmuştu. Ermeniler daha çok yakın olan bir tarihi bilmiyorlar." Çenet burada ilk defa Hocalı Katliamı/Hocalı Soykırımı" ifadesi yerine "Hocalı olayı" ifadesini kullanmayı tercih etmiştir.

Röportaj yapılan başka bir Ermeni ise Türk insanı hakkındaki düşünceleri sorulduğunda açık şekilde Türklere karşı nefret söylemi içeren ifadeler kullanmıştır. İlgili cümle şöyledir: "Turkish people are animals. Only animals can do such things."⁶ Belli bir ırkı hayvana benzetmek ırk temelli nefret söylemidir ve insan onuruna saldırı niteliğindedir (Şahinkaya, 2016, s. 9). Çenet bu açıklama üzerine iki kere "Are you angry to Turkish people?" (Türkçe alt yazıdaki çevirisi: "Türklere sinirli misiniz? Türklere sinirli misiniz?") sorusunu sormuştur ve bu kişi "In government" (Türkçe alt yazıdaki çevirisi: "Devletlerine sinirliyim.") yanıtını vermiştir. Bu türdeki söylemler manipölasyon ve toplumsal kutuplaşma için uygun bir zemin yaratmaktadır. Çenet'in "Burada benim Ermenistan'da özgürce dolaşabildiğimi söylüyor fakat birazdan yanına bir arkadaşı gelecek ve o arkadaşı Türkiye'de, rastgele gördüğümüz o arkadaşı, 5 yıl yaşamış bir insan" cümlesi ile Türklerin ve Ermenilerin birbirlerine yabancı olmadıkları ve Türkiye'de özgürce bir arada yaşadıkları aktarılmaktadır. Burada, bir anlamda Türkiye'de yaşayan Ermenilerin Türkiye'de "öteki olmadığı" ve ayrımcılığa maruz kalmadığı fakat Türklerin Ermenistan'da "öteki" olduğu ve ayrımcılığa maruz kaldığı, Ermenilerin Türkiye'de rahat şekilde yaşadığı gibi bir Türkün Ermenistan'da rahat yaşayamayacağı, hatta Ermenilerin iddia ettiğinin aksine bir Türkün Ermenistan'ın sokaklarında bile rahatça dolaşamayacağı vur-

6 Cümlelerin alt yazıdaki Türkçe çevirisi: "Türk insanı hayvandır. Ancak hayvanlar böyle şeyleri yapabilir."

gulanmaktadır. Türklerin Ermenistan'a gitmemesi, Ermenilerin ise Türkiye'de yaşamakta zorlanmamış olmaları gibi karşıtlıklar, iki taraf arasında "biz" ve "onlar" ayrımını pekiştirmektedir. Diğer yandan, Çenet'in, beş yıl Türkiye'de yaşadığını söylediği Ermeninin yüzünün görüntüsünün gösterilmesi ama bu kişinin beş yıl Türkiye'de yaşamış olduğuna dair bilginin söz konusu kişiden değil, Çenet'ten geliyor olması ve bu kişinin görüşlerinin doğrudan aktarılmaması videoda güvenilirliği sorgulanabilecek bir bilginin sunulmasına yol açmaktadır. Bu kişi Çenet'e yalnızca "Nerelisiniz?" ("Where are you from?") sorusunu sormakta, Çenet "İstanbul" yanıtını vermektedir.

Yani Türkiye'de 70.000 civarında Ermeni var. Sadece Hatay bölgemizde sırf Ermenilerden oluşan bir köy bulunmakta. Yani Ermeniler Türkiye'de daha rahat yaşayabilirken biz sadece bir hafta geçirdik ve neredeyse her gün polisler bizi durdurdu. Türkçe konuştuğumuzu duyan polisler bize her gün pasaport kontrolü yaptı. (...) Az önce polisler geldi ve ne yaptığımızı sordular. Pasaportlarımızı istediler. Biraz daha sorguladıktan sonra bıraktılar bizi. Yine geliyorlar dikkat edersen. Ya bizi burada sürekli sorguluyorlar. Pasaportumu istiyorlar ve istedikleri zaman, aldıkları zaman pasaportunuzu daha çok tutuyorlar. 10 dakika 15 dakika tutuyorlar. Sonra bir merkezi arıyorlar. Az önce beni merkezle konuşturdu. İngilizce bilen bir merkezle. Onlara niyetimi açıklamak zorunda kalıyorum.

Çenet burada, Türkiye'deki Ermeni nüfusunun varlığına ve Hatay bölgesinde yalnızca Ermenilerden oluşan bir köyün bulunduğu dikkat çekerek, kendi deneyiminden de bahsetmektedir. Çenet, Türkçe konuştuğu için Ermenistan'da sık sık polis tarafından durdurulup pasaport kontrolüne tabi tutulduğunu anlatmaktadır. Bu durumu, bir Türk ziyaretçi olarak yaşadığı ayrımcılık ve sık sık yapılan sorgulamalarla ilişkilendirmektedir. Bu deneyim, Ermenistan'da güvenlik kontrollerinde polislerin bazen aşırıya kaçtığını ve Türklerin, kimliklerini beyan etmek zorunda kalmalarının zaman zaman yorucu bir hal aldığını göstermektedir.

Peki siz 1975 ve 85 yılları arasında Ermenilerin nefretle kurulmuş ASALA örgütünü biliyor muydunuz? Dünyanın farklı bölgelerindeki Türk büyükelçilerinin bu örgütün kurbanı olduğunu biliyor muydunuz? İntikam güden ASALA örgütü 10 yıl içerisinde Hollanda, Fransa, Yunanistan ve daha onlarca ülkede Türk büyükelçilerini tek başına kısıtıp şehit etmiştir. 21 adet ülkenin 38 şehrinde 110 adet eylem gerçekleştirmişler ve kaybettiğimiz insanlar diplomatik, iyi yetişmiş Türk insanlarıydı.⁷ O insanlar

⁷ Bu kısımda ekranda sırasıyla Milliyet gazetesinin 25 Ekim 1975 tarihli ilk sayfasının görüntüsünde "PARİS ELÇİMİZ ÖLDÜRÜLDÜ" ana manşeti, Hürriyet gazetesinin 29 Ocak 1973 tarihli ilk say-

bir daha asla geri gelmeyecek. Ülkemiz için büyük değerlerdi. ASALA örgütünün bu vurkaç taktiği tabii ki bazı Batılı devletler tarafından finanse ediliyordu. Ülkemiz bu örgütü o ülkelere özel timler göndererek bitirmiştir.

“O insanlar bir daha asla geri gelmeyecek. Ülkemiz için büyük değerlerdi.” cümleleri izleyicinin duygularını etkilemeye ve özellikle milliyetçi duyguları pekiştirmeye yönelik olarak kullanılmıştır. “ASALA örgütünün bu vurkaç taktiği tabii ki bazı Batılı devletler tarafından finanse ediliyordu.” cümlesi, bir dış düşman imajı yaratmaktadır. Bu cümledeki ifade, hedef alınan Batılı devletlerin eylemlerini daha geniş bir bağlamda tartışmaya açmak için kullanılmıştır.

Şimdi haritada Ermenistan bu kahverengi olan ülke. 3 milyon nüfuslu, başkenti 1 milyon olan bir ülke. Batıda komşusu Türkiye doğuda Azerbaycan güneyde İran kuzeyde Gürcistan. Türkiye ile sınırları kapalı. Azerbaycanla zaten kanlı bıçaklı orayla da sınırları kapalı. Bu ülke dışa bağımlı bir ülkeyken iki komşusuyla sınırları kapalı. Deniz ticareti yapması da imkânsız. Ekonomik olarak İran ve Gürcistanla bağımlı bir ülke. Yani ithalat ve ihracat yapabilmesi sadece bu ülkelere bağlı. O yüzden son yıllarda Ermenistan ekonomik anlamda çok büyük sıkıntılar yaşamakta.

Çenet, bu açıklamaları merkezinde Türkiye ve komşu ülkelerinin yer aldığı, İngilizce olarak hazırlanmış siyasi bir harita üzerinden yapmaktadır. Çenet burada, Ermenistan'ı dışa bağımlı ve ekonomik olarak zayıf bir ülke olarak betimlemektedir. Ermenistan'ın “Azerbaycan'la kanlı bıçaklı olması” ifadesi ile ise, Azerbaycan ve Ermenistan arasındaki düşmanlık vurgulanmaktadır.

Deprem bölgesi olan Ermenistan'da 1988 yılında 30.000 kişinin hayatını kaybettiği Gümrü depreminin olmasıyla ekonomik krizler baş gösterdi. 1991'de Sovyetler Birliği'nden ayrıldıktan sonra ekonomileri daha da dağıldı ve erkekler yurt dışına çalışmak için gitmeye başladı. Ülkenin % 53'ü kadınlardan oluşmakta. O yüzden bu ülkenin diğer bir ünvanı kadınlar ülkesi. Genelde erkeklerin yaptığını gördüğümüz işleri burada kadınlar üstlenmiş çünkü erkek sayısı az. Çöpçülük, polislik gibi mesleklerde kadınları görebiliriz. Asgari ücret yaklaşık 55.000 dram. Yani 700 TL civarında. İyi bir işin maaşının 150.000 dram olduğu söyleniyor.

fasının görüntüsünde “Amerika’da iki diplomatımız öldürüldü” ana manşeti, Milliyet gazetesinin 23 Ekim 1975 tarihli ilk sayfasının görüntüsünde “VİYANA ELÇİMİZ TUNALIGİL ÖLDÜRÜLDÜ” ana manşeti, Cumhuriyet gazetesinin 23 Ekim 1975 tarihli ilk sayfasının görüntüsünde “Viyana Elçimiz Daniş Tunaligil öldürüldü” ana manşeti yer almaktadır. Bülent Eşkinat ve Süreyya Oral’ın hazırladığı “ASAKA ESENBOĞA’YI KANA BULADI” başlıklı bir gazete haberi, “Ermeni katiller yine sahnede 41’inci şehidimizi verdik!” başlıklı bir gazete haberi (içerikte gazete künyesine ilişkin bilgi bulunmamaktadır.)

O da yaklaşık 1900 TL. Bırakın insanların refah içinde yaşamasını belediye bazı yerleri temizlemiyor. Erivan merkezinin dışına çıktığınızdaysa otoyollar bitiyor. Taş toprak yollardan geçmeye başlıyorsunuz. Evler genel olarak eski. Çöpler aşırı derecede taşmış ve temizlenmiyor, yenilenmiyor. Bakın şu merdivenden, karşıda gördüğünüz merdivenden çatıya çıkıyorsunuz. Evler bitişik. Bu şartlarda yaşıyor insanlar. Normal bir taksi... mesela taksiler genellikle eski araçlardan oluşuyor. Gördüğünüz gibi Ermenistan zıtlıklar ülkesi. Bir anda lüks arabalar varken bir yandan insanlar geçim sıkıntısı içinde yaşamaya çalışıyor. Sanki 10-15 yıl geriden gelen bir ülkeymiş gibi hissettirdi bana. Burada 2000'li yıllara geri döndüğümü hissediyorum. Her şey çok eski. Bazı kurallar daha buraya gelmemiş bile. AVM'lerde sigara içen insanları görebiliyorsunuz, kapalı alanlarda. Burada AVM'lerde sigara içiliyor. İlginç...

Çenet bu açıklamasını yaparken Erivan'da derme çatma evlerin yer aldığı, gecekondu mahallesine benzeyen bir mahallede yürüyerek Ermenistan ve Erivan'a ilişkin görüşlerini paylaşmaktadır. Bu kısımda Ermenistan'a dair birçok farklı konuya değinmektedir ve aynı zamanda tarihsel, sosyal ve ekonomik bağlamda olumsuz eleştiriler yapmaktadır. Çenet'in Ermenistan'ın ekonomik sıkıntılarına dair yaptığı açıklamalar, ülkedeki yoksulluğu ve altyapı eksikliklerini işaret etmektedir. "İyi bir işin maaşının 150.000 dram olduğu söyleniyor. O da yaklaşık 1900 TL." gibi rakamsal karşılaştırmalar ile, Ermenistan'ın Türkiye ekonomisi ile kıyaslandığında çok daha zayıf bir ekonomiye sahip olduğu vurgulanmaktadır. Ermenistan'daki yaşamın çelişkileri anlatılarak, zıtlıklar üzerinden bir karşıtlık oluşturulmuştur. "Bir anda lüks arabalar varken bir yandan insanlar geçim sıkıntısı içinde yaşamaya çalışıyor." gibi bir anlatım, toplumdaki eşitsizlikleri, sosyo-ekonomik uçurumları gözler önüne sermektedir. Ermenistan'daki AVM'lere dair yapılan eleştiri ("AVM'lerde sigara içilmesi" gibi), belirli toplumsal alışkanlıkları sorgulayan bir yaklaşımdır. Bu kısımda AVM'de sigara içen insanların görüntüleri de yer almaktadır. Burada, modernleşmenin ve gelişimin bazı alanlarda eksik olduğunu iddia eden bir söylem ortaya çıkmaktadır. Çenet, ek bir görüntü ile "Başkent Erivan'ın lüks caddeleri ve mahalleleri de var fakat Ermeni halkı genel olarak bu şartlarda yaşıyor." cümlesiyle son açıklamasını yaparak videonun kapanış kısmına geçmektedir. Sonuç olarak Çenet, bu açıklamalar ile tarihsel olaylar ve güncel sosyo-ekonomik durumu birleştirerek, milliyetçi bir bakış açısıyla Ermenistan'a dair olumsuz bir portre çizmektedir.

Sonuç

Bu çalışmada, Çenet'in Ermenistan vlog'unda yaptığı röportajlarda bazı Ermenilerin, Türkler hakkında ayrımcı bir dil kullandığı ve açıklamalarının açık ve örtük nefret söylemi içerdiği görülmektedir. Çenet'in röportaj yaptığı iki farklı Ermeniden birinin "Türkler hayvandır" şeklindeki ifadesi açık bir şekilde nefret söylemiyken, diğer bir Ermeninin "Sadece insan olun. İnsan olun. İnsanlar soykırım yapmaz" açıklaması ise örtük nefret söylemidir. Burada dolaylı olarak Türklerin insan olmadığı ima edilmektedir. Çenet ise bu gibi açıklamalara yönelik olarak sözde Ermeni soykırımı iddialarına karşı Türk kimliğini savunmakta, Ermenilerin "Hocalı Katliamı'nı/Soykırımı'nı" bildiklerini veya bu olayı katliam veya soykırım olarak görmediklerini yaptığı röportajlar aracılığıyla aktarmakta ve Ermenilerin ve Ermeni güvenlik güçlerinin Türklere ayrımcılık yaptığını göstermektedir. Çenet'in vlog'u, izleyicilere Türkiye, Ermenistan ve Azerbaycan arasındaki tarihi ve siyasi olaylar hakkında bilgi sunma açısından önemli bir kaynak oluşturmakta, ancak vlog'da karşılıklı bir çözüm arayışına veya toplumlar arası diyalog kurmaya yönelik belirgin bir vurgu yer almamaktadır. Çenet'in, "Ermeniler Türkleri görmek istemiyor" ya da "Türkler burada rahatça dolaşamaz" gibi ifadelerle hem Ermeniler hem de Türklere yönelik genellemeler yaptığı ve bu şekilde toplumlar arasında daha derin bir ayrım yaratmaya eğilimli bir dil kullandığı tespit edilmiştir. Bu da, yurttaş diplomasisinin temel amacına, yani toplumlar arası anlayış ve diyalog kurma çabalarına zarar verebilecek bir yaklaşımdır.

Bu çalışmada, "Örneklem kapsamında incelenen Çenet'in vlog'unda Çenet ve Ermenilerin diyalogları şematik yapı çerçevesinde olumsuz olarak sunulmaktadır." hipotezi, "Örneklem kapsamında incelenen Çenet'in vlog'unda Çenet Ermenilere karşı ayrımcı bir dil kullanmaktadır." hipotezi ve "Örneklem kapsamında incelenen Çenet'in vlog'unda Ermeniler Türklere karşı ayrımcı bir dil kullanmaktadır." hipotezi doğrulanmıştır. Çenet, özellikle tarihsel olayların üzerinden bir kimlik savunusu yaparken, karşılıklı çözüm arayışlarına ve diyaloglara yer vermemektedir. Çenet'in "Hocalı Soykırımı" ifadesini kullanarak sorduğu soru ise yönlendirici bir soru olarak ideolojik bir çerçevede sorulmaktadır. Bu bağlamda, Çenet'in kullandığı dilin, izleyici üzerinde kutuplaşmaya yol açma potansiyeli bulunması dolayısıyla incelenen video yurttaş diplomasisi alanına katkı sunmamaktadır.

Bu çalışma, YouTube'da yurttaş diplomasisi alanının sınırlarını ve risklerini göstermesi açısından önemli bir örnek sunmaktadır. Özellikle tarihsel olarak sorunlu ilişkilere sahip ülkelerin yurttaşlarının ürettiği vlog'larda kullanılan dilin, toplumlar arası algıları nasıl şekillendirdiği dikkatle analiz edilmelidir. Bu bağlamda, gelecekte bu alanda yapılacak çalışmalarda öncelikle, yalnızca içeriklerin değil, bu içeriklere gelen izleyici yorumlarının da söylem çözümlerine dahil edilmesi gerekmektedir. Böylece içerik üreticisinin söylemi ile bu söylemin izleyici üzerindeki etkisi birlikte değerlendirilebilir. Özellikle Türkiye-Ermenistan gibi diplomatik ilişkileri olmayan ülkelerin yurttaşlarını bir araya getiren vlog'ların, karşılıklı önyargıların yeniden üretilmesine mi, yoksa

diyalogun gelişmesine mi hizmet ettiğini anlamak açısından bu tür analizler önem arz etmektedir. Buna ek olarak, benzer tarihsel ve siyasi sorunlara sahip ülkelerin yurttaşlarının çektiği vlog'ların karşılaştırmalı analizi yapılabilir. Böylece farklı toplumsal bağlamlarda yurttaş diplomasisinin işleyiş biçimleri daha iyi anlaşılabilir. İçerik üreticilerinin söylem tercihlerinin ideolojik etkileri de derinlemesine incelenmelidir. Bazı YouTuber'ların kendilerini tarafsız kişiler ya da barış elçisi olarak konumlandırmaları, gerçekte nasıl bir etki ürettiklerine dair eleştirel bir sorgulamayı gerekli kılmaktadır. Bu bağlamda, içerik üreticilerine yönelik etik sorumlulukları gündeme getiren çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Ayrıca, YouTuber'ların barış odaklı içerikler üretmeye teşvik edilmesi, hem akademik hem de sivil toplum kuruluşlarının gündemine alınmalıdır. Bunun için, yurttaş diplomasisi alanında etkili olabilecek yapıcı dijital içeriklerin nasıl üretileceğine dair rehber niteliğinde kaynaklar oluşturulabilir. Bu tür içeriklerin, toplumlar arası empati ve anlayışı güçlendirme potansiyeli bulunmaktadır. Uygulama odaklı olarak ise, eğitim kurumları ve üniversiteler, dijital medya okuryazarlığı ve barış dili konularında seminerler ve atölyeler düzenleyerek dijital içerik üreticilerini bu alanda bilinçlendirebilir.

Sonuç olarak, dijital platformların uluslararası ilişkilerde artan rolü göz önünde bulundurulduğunda, yurttaş diplomasisi alanında yapılacak çalışmaların yalnızca söylem çözümlemeleriyle sınırlı kalmaması, aynı zamanda bu söylemlerin sosyo-politik etkilerini ve kültürel yansımalarını da içerecek şekilde genişletilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda, hem akademik hem de uygulamalı düzeyde yapılacak disiplinlerarası araştırmalar ve faaliyetler, dijital medya araçlarının toplumlar arası anlayışa katkı sunacak biçimde nasıl dönüştürülebileceğine dair kapsamlı bir perspektif geliştirilmesine yardımcı olacaktır.

Bu makale intihal tespit yazılımlarıyla taranmıştır. İntihal tespit edilmemiştir.

Etik Kurul Onay Bilgisi

Etik kurul iznine gerek yoktur.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı

Araştırma tek bir yazar tarafından yürütülmüştür.

Çıkar Çatışması Beyanı

Çalışma kapsamında herhangi bir kurum veya kişi ile çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Destek ve Teşekkür Beyanı

Çalışma herhangi bir destek almamıştır. Teşekkür edilecek bir kurum veya kişi bulunmamaktadır.

Kaynakça

- Bayazıt, D., Durmuş, B. ve Yıldırım, F. (2017). Can vloggers' characteristics change online-shopping intentions? The role of word of mouth effect as a communication tool. *AJIT-E: Academic Journal of Information Technology*, 8(26), 23-40.
- Bhandari, R. ve Belyavina, R. (2011). Evaluating and Measuring the Impact of Citizen Diplomacy: Current Status and Future Directions.
- Brown, E. J., Morgan, W. J. ve McGrath, S. (2009). Education, citizenship and new public diplomacy in the UK: What is their relationship?. *Citizenship, Social and Economics Education*, 8(2-3), 73-83.
- Burgess, J. ve Green, J. (2009). YouTube: Online video and participatory culture. Cambridge and Malden: Polity Press.
- Canoğlu, M., Öz, B. ve Yenilmez, G. (2021). Para-sosyal etkileşim, markaya yönelik tutum ve satın alma niyeti: Video bloggerlar üzerine bir inceleme. *Gençlik Araştırmaları Dergisi*, 9(24), 138-167.
- Chigas, D. (2003, Ağustos). Track II (Citizen) Diplomacy. Erişim 4 Şubat 2025, https://www.beyondintractability.org/essay/track2_diplomacy
- Coşkun, Ç. (2021). The illusion of flawless life on social media: Vlogs and real life. *USBAD Uluslararası Sosyal Bilimler Akademisi Dergisi*, 3(5), 684-701.
- Cull, N. (2011). WikiLeaks, public diplomacy 2.0 and the state of digital public diplomacy. *Place Branding and Public Diplomacy*, 7, 1-8.
- Cunningham, S. ve Craig, D. (2017). Being 'really real' on YouTube: authenticity, community and brand culture in social media entertainment. *Media International Australia*, 164(1), 71-81.
- Çevik, B. S. (2016). Vatandaş Diplomasisi: İnsan Potansiyelinden Küresel Barışa. G. A. Sancar (Ed.), *Kamu Diplomasisinde Yeni Yaklaşımlar ve Örnekler içinde* (23-50). İstanbul: Beta.
- Çomu, T. (2012). Video paylaşım ağlarında nefret söylemi: Youtube örneği. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Diamond, L. ve McDonald, J. (2013). Multi-track diplomacy a systems approach to peace. Colorado: Kumarian Press.
- Djafarova, E. ve Rushworth, C. (2017). Exploring the credibility of online celebrities Instagram profiles in influencing the purchase decisions of young female users. *Computers in Human Behavior*, 68, 1-7.
- Fidan, M. ve Debbağ, M. (2018). The usage of video blog (vlog) in the "school experience" course: The opinions of the pre-service teachers. *Journal of Education and Future*, 13, 161-177.
- Fulda, A. (2019). The emergence of citizen diplomacy in European Union-China relations: Principles, pillars, pioneers, paradoxes. *Diplomacy & Statecraft*, 30(1), 188-216.
- Hibra, B. A., Hakim, L. ve Sudarwanto, T. (2019). Development of vlog learning media (video tutorial) on student materials. *International Journal of Educational Research Review*, 4(3), 435-438.

Hoffman, J. (2008). Citizen diplomacy: A view from the trenches. *Journal of Public Diplomacy*, 1(1), 24–45.

Johnson, T. J. ve Kaye, B. K. (2004). Wag the blog: How reliance on traditional media and the Internet influence credibility perceptions of weblogs among blog users. *Journalism & Mass Communication Quarterly*, 81, 622–642.

Kekevi, S. (2018). Yumuşak Güç Unsuru Olarak Dijital Diplomasi: T.C. Dışişleri Bakanlığı Örneği. A. N. Yılmaz ve G. Kılıçoğlu (Ed.), *Yumuşak Güç ve Kamu Diplomasisi Üzerine Akademik Analizler: Türkiye ve Dünyadan Örnekler içinde* (303-331). Ankara: Nobel Yayınları.

Lee, J. E. ve Watkins, B. (2016). YouTube vloggersı influence on consumer luxury brand perceptions and intentions. *Journal of Business Research*, 69(12), 5753-5760.

Lynch, M. (2006). Public diplomacy and the future of U.S. foreign policy. *The Washington Quarterly*, 29(2), 15–27.

Maden T.O. ve Tağ Kalafatoğlu Ş. (2022). An assessment on genres of video blogs. *International Journal of Cultural and Social Studies (IntJCSS)*, 8(2), 1-17.

Maj, A. (2024). Communicate to engage: storytelling, content creation, and promoting the idea of sustainability and intercultural dialogue in travel videoblogs. *Creativity Studies*, 17(1), 1–13.

Malek, C. (2013, Şubat). Citizen diplomacy. Erişim 4 Şubat 2025, <https://www.beyondintractability.org/coreknowledge/citizen-diplomacy>

Melissen, J. (2005). *The new public diplomacy: Soft power in international relations*. New York: Palgrave Macmillan.

Montville, J. (1991). *The Arrow and the Olive Branch: A Case for Track Two Diplomacy*. V. D. Volkan, J. V. Montville ve D. A. Julius (Ed.). *The Psychodynamics of International Relationships: Volume II Unofficial Diplomacy At Work içinde* (161-175). Massachusetts: Lexington Books.

Mueller, S. (2009). *The Nexus of U.S. Public Diplomacy and Citizen Diplomacy*. N. Snow ve P. M. Taylor, (Ed.), *Handbook of Public Diplomacy içinde* (101-107). New York: Routledge.

Müftüoğlu, S., Babür Tosun, N. ve Ülker, Y. (2018). Elektronik ağızdan ağıza iletişim (ewom) kanalı olarak Youtube vloggerların satın alma niyeti oluşumundaki rolü. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(24), 231-254.

New Society Publishers. (t.y.). Robert W. Fuller. Erişim adresi: https://newsociety.com/book_author/robert-w-fuller/?srsltid=AfmBOOp704SbH-M92Gr3iV43Hsquf4VBBaWm2uIKiNmRA0Bjt9_ovhP7q

Nye, J. S. (2008). Public diplomacy and soft power. *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, 616, 94-109.

Odo, S. I. ve Nwogbaga, D. M. E. (2014). Reflections on the theory and practice of citizen diplomacy in the conduct of Nigeria's foreign policy. *IOSR Journal of Humanities and Social Science*, 19(10), 9–14.

Özdel, G. (2018). Yeni reklam ortamı olarak vlog'larda ürün tanıtımı ve anlam üretimi. *Yeni Medya Elektronik Dergisi*, 2(1), 1-15.

Peralta, R. (2019). How vlogging promotes a destination image: A narrative analysis of popular travel vlogs about the Philippines. *Place Branding and Public Diplomacy*, 15, 244–256.

Salamon, J. (10 Temmuz 2004). Tilting at windbags: A crusade against rank. *The New York Times*. Erişim 9 Kasım 2020, <https://www.nytimes.com/2004/07/10/books/tilting-at-windbags-a-crusade-against-rank.html>

Sancar, G. A. (2012). *Kamu diplomasisi ve uluslararası halkla ilişkiler*. İstanbul: Beta Yayınları.

Sharp, P. (2001). Making sense of citizen diplomats: The people of duluth, minnesota, as international actors. *International Studies Perspectives*, 2(2), 131-150.

Silaban, Pantas H., Chen, Wen-Kuo, Nababan, Tongam Sihol, Eunike, Ixora Javanisa, Silalahi ve Andri Dayarana K. (2022). How travel vlogs on Youtube influence consumer behavior: A use and gratification perspective and customer engagement. *Human Behavior and Emerging Technologies*, 1-16.

Stanzel, V. (2018). New realities in foreign affairs: Diplomacy in the 21st century. German Institute for International and Security Affairs. SWP-Berlin web sitesinden erişildi: https://www.swp-berlin.org/fileadmin/contents/products/research_papers/2018RP11_sze.pdf

Stein, J. P., Koban, K., Joos, S. ve Ohler, P. (2020). Worth the effort? Comparing different Youtube vlog production styles in terms of viewers' identification, parasocial response, immersion, and enjoyment. *Psychology of Aesthetics, Creativity, and the Arts*, Advance Online Publication. <https://doi.org/10.1037/aca0000374>.

Şahinkaya, Y. (2016). *Uluslararası insan hakları hukukunda nefret söylemi ve karşılaştırmalı nefret suçları*. İstanbul: Adalet Yayınevi.

Tolson, A. (2010). A new authenticity? Communicative practices on Youtube. *Critical Discourse Studies*, 7(4), 277-289.

Tolunay, A. ve Ekizler, H. (2021). Analyzing online shopping behavior from the perspective of YouTube: Do vlog content and vlogger characteristics matter?. *OPUS International Journal of Society Researches*, 18(41), 3041–3065.

Ünsal, İ., Elbir, İ. ve Eşiyok, E. (2020). Kozmetik sektöründe satın alma kararı oluşturmada vloggerların rolü. *Yeni Medya*, 2020(9), 40-51.

Williams, J., Goose, S. D. ve Wareham, M. (Ed.). (2008). *Banning landmines: Disarmament, citizen diplomacy and human security*. Lanham: Rowman and Littlefield Publishers Inc.